

Edvardas Gudavičius

KUNIGAİKŠTIJA –
KUNIGAİKŠTYSTĖ

1. Blaivybės draugija → Blaivybės draugystė?

Ir t. t.

2. Visai negalvota, kaip versime sąvokas, kur mokslui jų jau prireikė (mūsų mokslas, žinoma, „aukščiau to“):

kingdom – kingship,

royaume – royauté,

Königreich – Königtum.

Turime: karalija – karalystė. Bet *karaliją* jau spėjome išguiti, visur apsieiname su *karalyste*. Jos ir nereik, juk reikia spausdintis ISI.

Su *karalija* susidorojome dar tarpukaryje. *Kunigaikštiją* išgujo žiugždinė istorija, bet dar ji vis „išlenda“. Atrodo, kad mūsų mokslo vyrai (ir moterys) ją vistiek pribaiigs. Tik kaip jie parašys, kalbėdami apie XVIII a. pabaigos Prancūziją: gal Briumero 18-ąją buvo pašalinta *Direktorystės* valdžia? Kaip Lietuvos istorijoje jie aptars *vietininkystės* pareigybę ir *vietininkijos* terpę ar sritį? *Ponystės* istorijos moksle gal ir neprireiks (nors ką gali žinoti, ko dar pareikalau pergalingai žengiantis *negrų ir moterų mokslas*), taigi *ponija* dar turi šansų išlikti.

Vilniaus mažasis dramos teatras

Pabandykime pasakyti *Vilniaus dramos mažasis teatras*. Gal bus sakoma, kad čia *dar geriau* ar *nėra skirtumo* (Viliūno-Staliūno ekspertizė vis tiek oponento argumentus paskelbs nemoksliais). Tik tuomet šitokiems ekspertams teks pamatyti, kad trinariame pažyminyje *drama*

prisišlieja prie *Vilniaus*, o ne prie *teatro*. Gal, žinoma, jie leis sau ir tai paneigti, bet tegul paneigia, kad *dramos* negalėsime atskirti nuo *teatro*, sakydami *Vilniaus mažasis dramų teatras*. Reikalas tas, kad *mažasis* yra pirmos, o *Vilnius* antros eilės pažymynys. Taip jau susiklostė, kad šiuo atveju *mažojo* antonimas yra *akademiniškas*, o ne *didysis*, bet tai juk nekeičia esmės. Panašiai *didžiosios kunigaikštijos* antonimas numanomas, bet nepasakomas (*mažoji* ar *šiaip sau*) *kunigaikštija*. Taigi nereikėtų daryti *Vilniaus dramų* vietoje *dramų teatro*.

Didžioji Lietuvos kunigaikštija nėra idealus įvardijimas. Silpna jo vieta – kilmininko linksnis: kaip reikėtų suprasti pasakymą *Didžiosios Lietuvos Kunigaikštijos*, kai turime ir *Mažąją Lietuvą*? Verčiant sudėtingais ceremonialais prisodrintą mūsų valdovų titulaturą, kartais šiuo atveju kaip tik tenka griebtis *Lietuvos didžiosios kunigaikštystės*, bet gal nereikėtų bėdos primesto pritempimo daryti taisykle. Beje, tą bėdą atneša dar viena mokslo vyrų (ir moterų) išmonė – didžiosios raidės. Jei kilmininką rašysime *didžiosios Lietuvos kunigaikštijos* (tiksliai apibrėžtos valstybės) ir *Didžiosios Lietuvos kunigaikštijos* (netiksliai apibrėžtos valstybės, numanant ir Mažąją Lietuvą), vargu ar prireiks aiškinti, apie ką kalbame. Nenoriu sakyti, kad didžiųjų raidžių reikėtų visai atsisakyti. Skelbiant teisinius aktus (ypač sutartis), jos rašytinos, kaip ir dabar sutartyse rašome *Autorius*, bet vėlgi tai jau atskiro sprendimo, o ne taisyklės reikalas.

Tarpukario istoriografijoje vyravo *didžioji Lietuvos kunigaikštija*. Pvz.: A. Šapoka, „Valstybiniai Lietuvos Lenkijos santykiai Jogailos laikais“, in: *Jogaila*, red. A. Šapoka, Kaunas, 1935, p. 191, 204, 211 ir t. t.; K. Avižonis, *Bajorai valstybiniame Lietuvos gyvenime Vazų laikais*, Kaunas, 1940, p. 458. – K. Avižonis nebuvo visai nuoseklus; J. Jakštas rašė *Lietuvos didžioji kunigaikštija*. Vis dėlto *didžioji Lietuvos kunigaikštija* buvo rašoma: Z. Ivinskis, *Lietuvos istorija: Iki Vytauto Didžiojo mirties*, Vilnius, 1991, p. 286. – Šiaip šis įvardijimas nebuvo griežtai reglamentuotas. *Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė* buvo regla-

mentuota sovietmečiu. Atmetu šį reglamentavimą ne dėl politinių, o dėl profesinių motyvų. Tai buvo padaryta, visiškai neatsižvelgiant į bendrus lietuviškosios terminijos principus. O tarp kitko, ir šiandien toks reglamentavimas išsikiša kaip balta varna, nes ir anksčiau, ir dabar šie principai išliko tie patys. Palyginkime: *Lietuviškoji enciklopedija*, Kaunas, 1937, t. 6: „Didysis Druskos Ežeras“ (p. 645), „Didysis ordino įždininkas“ (p. 654), „Didysis raguočių skrandis“ (p. 656), „Didysis sūrusis ežeras“ (p. 659), „Didysis šiaurės karas“ (p. 659), „Didysis Varšuvos reformų seimas“ (p. 683), „Didysis vergų ežeras“ (p. 690), „Didysis Vilniaus seimas“ (p. 690), „Didžioji Poznanės kunigaikštija“ (p. 721), „Didžioji prancūzų revoliucija“ (p. 722).

Visuotinė lietuvių enciklopedija, Vilnius, 2003, t. 4: „Didysis Kinijos kanalas“ (p. 683), „Didysis Druskos ežeras“ (p. 683), „Didysis Lokių ežeras“ (p. 684), „Didysis Londono maras“ (p. 684), „Didysis Magelano Debesis“ (p. 684), „Didysis prūsų sukilimas“ (p. 688), „Didysis Rytų ergas“ (p. 686) ir t. t.